

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER

SJETTE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

J. OSKAR ANDERSEN OG **BJØRN KORNERUP**

PROFESSOR, DR. THEOL.

ARKIVAR, DR. THEOL.

FJERDE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS G. E. C. GADS FORLAG.

1942-44.

Af en Kirkeværges Papirer.

Ved Lektor **Hakon Müller.**

For faa Aar siden har »Faaborg byhistoriske Arkiv« faaet overdraget et righoldigt Privatarkiv, der for Størstedelen bestaar af Optegnelser af Rebslagermester og Kirkevæрге i Faaborg *Hans Kaster*. Han var født i Trondheim 28. December 1738 og døde i Faaborg 24. Juli 1816. Efter en haard Læretid i Fødebyen i Rebslagerfaget rejste han 21 Aar gammel paa Professionen bl. a. til Amsterdam og kom derefter i Efteraaret 1760 til København, hvor han en Overgang arbejdede paa Skotten Mr. *Applebye's* store Reberbane paa Christianshavn. Under sit Ophold synes Kaster at være blevet stærkt religiøst præget: alt, hvad han har efterladt sig, er gennemtrængt af en oprigtig, primitiv Kristentro. Den københavnske Prædikant, der stærkest fængslede ham, var hans Landsmand, den kendte Vækkelsespræst *Johannes Siverud*, der stod Herrnhutismen nær. Ogsaa efter sin Ankomst til Faaborg Januar 1767 følte han sig draget af den herrnhutisk prægede Kapellan *Ulrik Boesen*, selv om han staaer kritisk overfor Herrnhuternes private Forsamlinger.

I 1782 blev han udnævnt til Kirkeforstander, og i 1797 naaede han sit Maal: at blive Kirkevæрге, en Gerning, han gik op i med stor Nidkærhed lige til sin Død. Om hans biografiske Data kan jeg iøvrigt henvise til min lille Bog: *Hans Kaster* (Faaborg byhistoriske Arkivs Publikationer Nr. 1), Faaborg 1939.

Hans Kaster var meget skrivende i hele sin Faaborg-Periode. Hans Optegnelser viser os, at han havde en ud-

strakt Læsning, og at han var en udpræget Autodidakt. Ortografien, navnlig med Hensyn til Fremmedord, er ret mangelfuld og inkonsekvent, og hans Tidsangivelser sammenlignet med Kirkebøger m. m. ofte upræcise.

I de to følgende Smaastykker er Nutidens Brug af store Bogstaver normaliseret, ligeledes Anvendelsen af ville og vilde, kunne og kunde, Jeg, ieg som jeg o. s. v. Ord som i sær, med gaæ m. fl. er trykt i eet Ord for at lette Læsningen. Tegnsætningen er ligeledes normaliseret paa forskellige Punkter.

1.

*Johannes Siveruds Afskedsprædiken
i Børnehuskirken 1762.*

Hans Kastors Optegnelser om Johannes Siveruds dramatiske Afskedsprædiken i Børnehuskirken 1762 er ikke daterede, men er muligvis udformet paa Grundlag af ældre Notater, nedskrevne kort efter Prædikenen. De to Protokoller, der er benyttet til dette og det følgende Stykke, har nærmest Karakter af at være Kopibøger.

De vigtigste Data i Siveruds Liv er følgende:

Født 20. Juni 1723 i Aas, Akershus Amt, Søn af Jordbruger Erik Nielsen S. Lærer paa Landet, Student 27 Aar gl., Kandidat 2 Aar efter, Huslærer i Norge, blev Præst ved Børnehuset paa Christianshavn, en dengang kendt Straffeanstalt, 1758, indgik 1759 Ægteskab med en norsk Præstedatter *Margrethe Marie Aalborg* — et Ægteskab, der blev højst ulykkeligt; blev 1762 forflyttet til Gentofte, hvor han aldrig rigtig kom til at passe, tog 1768 Magistergraden, har udgivet Salmer og Opbyggelsesskrifter, der viser herrnhutisk Paavirkning. Søgte 1776 om Forflyttelse til Smaalenene i Norge; hans Ansøgning mødte en haanlig Afvisning i Biskop Schmidts Paategning, hvori det hedder:

»Selv roser han sig af en kendelig Velsignelse i sit Embede, endskøndt jeg med Sandhed kan bevidne, at hans methodus concionandi har været til Latter i Selskaber«. Han døde efter lang Tids Sygelighed 20. Januar 1783. Et lille Legat i Gentofte Sogn er knyttet til hans Navn¹.

Johannes Siveruds Afskedsprædiken.

»Ved min Ankomst til Kiøbenhavn hørte jeg ofte Tale om gode Præster til forskellige Kirker, men i Særdeleshed om Præsten til Børnehuus-Kirken; hans skønne, opbygelige Taler og den Mængde Menisker, som søgte hans Prædikener, og at han var min Landsmand. Disse gode og prisverdige Rygter opmuntrede mig til at søge Kirken, og jeg befandt, at det forholdt sig i ald Sandhed.

Den første Gang, jeg gik derhen, som var noget sildig, var Kirken [saa] tilproppet med Menisker, at jeg med Nød og Trængsel kunde komme inden Døren; jeg kunde høre Taleren, men icke see ham. Kirken er saare liden til den Mængde Menisker af alle Stender, som søgte dertil, men stor nok for Huuse[t]s egentlige Menighed. Dens Indrætning er skøn; oven over Alteret er Prædikestolen, hvilket er at see i flere Kirker, saasom i Slo[t]skirken, nye Tyske Fredrichs Kirke ude paa Christianshavn og Vaisenhuus-Kirken m. fl. Det er Børnehuus-Kirken, jeg egentlig har at tale om og dens Præst. Naar man vilde tænke at komme betids, finde Plads i Kirken, motte man indfinde sig, naar der var ringet anden Gang; forstemmet af Menisker motte man finde sig udi at blive udenfor og lytte til under Vinduerrene.

I Aaret 1762 blev denne Herrens Tjener *Johanes Siverod* forflyt, kaldet til Sogne-Præst til Gjentofte Menighed i Sieland, 2de Miile fra Kiøbenhavn. Den Dag, han holte sin Afskeeds-Prædiken, min Gud, hvilken Mængde Menisker her var tilstæde, vi stode pakkede til hinanden som Græs paa Marken. I Slutningen af sin Prædiken sagde han, hvor længe han havde været Præst der paa Stædet, dernæst sin Fata:

»Jeg var hiemme ved min Fader til mit 22de Aar; stedsde gjorde jeg [hvad] min Fader befalede mig, dog altid med en Slags Anke og Uvillie; jeg havde Lyst og Længsel til Bogen.

¹) Dansk Biografisk Leksikon. Jørgen Lundbye: Herrnhutismen i Danmark. 1903. S. 91—92. Historisk Aarvog for Københavns Amt 1917. S. 94 ff. Medd. fra hist.-top. Selskab for Gjentofte Kommune II, S. 122 ff.

Det hender sig, at jeg en Dag havde forseet mig i Mark-Arbejdet. Min Fader var Bonde, han tiltalte mig haardeligen og lagde Haanden paa mig. Jeg forlod min Faders Arbejde, Huus og Hiem og gik hen til Sogne[t]s Præst og besværede mig, og at jeg havde stor Ulyst til Bondestanden, men en stør[r]e til Bogen. Præsten foreholdt mig min Lydighed og Troeskab mod mine Forældre, hvortil jeg svarede: Det har jeg viist og fremdeles vil og skal beviise, men min Adtraa er til Bogen. Bad ham være mig behielpelig. Han svarede: »Min Søn, det fordrer stør[r]e Møye, stør[r]e Udgifter, stør[r]e Ansvar en[d] din Faders Stand, hvorfra vil du tage alt dette? Tilmed er dine Aar forløbne, og muelig en halv Snees Aar vil medgaae, inden du kan vendte at komme saa vidt at vorde forfremmet i studio o. s. v.«

Jeg svarede: er i sig selv en Sandhed, men jeg vil med Herrens Naadehielp arbejde med mig selv, saa vil Gud velsigne mig med sin Aands Oplysning.

»Nu, din Tiltroe er god, saa vil jeg og paa din Begiæring antage dig under Indformation tilligemed mine Børn; toe Aar derefter kom jeg til Latinskole i Christiania, 5 paa 6 Aar fik jeg min Demis, i mit 30te Aar tog jeg mine 2de første Exsamen, og 2de Aar derefter min Attestat, 1757 blev jeg af Hs. Mayestæd kaldet til Præst for denne liden, dog kiære Menighed.

Da jeg var kommen hertil, lærte jeg at kiende og indsee disse arme Fanger og Forbrydere deres meget ringe Vilkaar. Det smerte[de] mig at see dem i saadan beklagelig Forfatning. Jeg bestræbede mig for at lætte deres Vilkaar i 2de Poster, hvilket bestod herudi: Det Brød, som var dem tillagt daglig, var for lidet; jeg gjorde Ansøgning, og de fik Tillæg. Fangerne har tilforn efter Prædiken gaae[t] til deres Arbejde, oprætte det som i Søgnedage enten icke kunde eller icke formaaede at fuldføre, det skulde de om Søndagen skaffe tilveie fuldfærdiget; dette Misbrug er afskaffet ved det, at enhver forrætter med en større Lyst det, som dem bliver befaleet. For end ydermere at stadfæste dette for Mængden af Tilhørere, som vare tilstæde, raabte Her. Siverod høyt og lydelig til Fangerne, som stode paa Gallerierne, og forlangte et Svar af dem, om det i ald Sandhed forholdt sig saaledes? Hvortil de svarede et skingrende og huklende [hulkende] Ja!

Det var ynkværdigt at see, især de til Rasperiet dømte, som stod haftede i Lænker til store Træ-Klosser, som de motte bære til og fra Kierke i deres af Raspe-Træet rødfarvede pjaltede Klæder (For at afværge Udbrud og Disertation

[Desertering] maa disse til Raspe-Huusset dømte bestandig være haftede til disse Klosse[r], om Dagen ved deres Arbeide saavel som og at gaae til Hvile med dem.)

Førend jeg træder ned fra dette Stæd, vil jeg icke fortie, men offentlig tilkiendegive, hvilke Farligheder jeg har være underkastet her i dette Fangehuus, som ved Guds barmhertige Naade er bleven afværget, og herom vil jeg være saa kort som mueligt efter Omstændighederne.

Det hender sig en Løverdags Aften, som jeg sid[d]er i mit Studere-Kammer, hvis Viniver vender ud til Gaden, hvilket er gitret med Jernstænger forinden. Kl. noget over 10 Aften blev en haandstor Flinte-Steen kastet ind fra Gaden, lige for hvor jeg sad, men til mit Livs Frelse træffer Steenen ind igien[nem] Ruderne, paa Jern-Gitteret, med saadan Forse — at Steenen skiltes ad, og Stykker fløy til hver sin Side af mit Hoved, hvorved jeg blev bevaret fra et Tilfælde, som maa-see har giældet mit Liv.

Nu, et andet Tilfælde, hvilket var icke mindre farlig for mig. En Aften Kl. 11ve kommer et Qvinde-Menske til mig i mit Kammer. Jeg var ene, som bekiendt for det meste til alle Tider. Jeg merkede, at Døren aabnedes. Maaskee til min Frelse vender jeg mig for at see, hvoo det var, som mod Sædvane til den Tid kom ind til mig. Idet jeg seer derhen, bliver jeg var, at hun var en af Huuse[t]s Fanger. Jeg reiser mig af Sædet i en Hastighed uden at nærme mig til hende, og spørger: Hvorledes og paa hvad Maade kommer hun her? Er hun, det jeg ser, icke blevet indelugt tilligemed de andre, hvilket almindelig skeer, naar de skal gaae til Hvile om Aftenen, med Laas og Stænger for de Døre, hvor Fangerne sover. Paa min Tiltale blev hun taus staaende ved Døren som et forvilde[t] Meniske. Jeg paalagde hende at sige mig, af hvad Aarsag hun var kommet her ind til mig; hun svarede: for at tale med mig. Jeg sagde: Her gives jo Leilighed at tale med mig om Dagen, naar hun var det begiærende, og icke paa saadan Maade at indsnige sig til mig, det falder mig meget besynderlig. Jeg forestille[de] hende sin Uforsigtighed og den Straf, hun har underkastet sig. Jeg forlangte, at hun fridt hen skulde sige mig, hvad hun vilde, eller hvad hun havde i Sinde, ved at holde sig tilbage for ej at blive med de andre indelukket? Nu faldt hun i Graad og stod ganske skielvende. Jeg gik hen og tog hende under den høyre Arm og fulgte med hinde til en Stol, og ved dette bemærkede jeg, at hun holte Armen saa stærk til sig, som om hun havde noget i Haanden

under Forklædet, som hun vilde skiule. Jeg vilde trække hines Haand frem, men det vilde hun icke tillade. I en Skynning kastede jeg Forklædet tilside, og seer, hun havde en stor udslagen Læggekniv i Haanden. I Hast tog jeg den fra hinde. Efter at jeg havde foreholdt hinde den Fare, som hun af Satans Indskydelse var falden i hans Snare, tilstod at have fattet det Forsæt at gjøre den Gærning, hvorfor og hendes tunge Skiæbne kunde faae en Ende, som hun var ked af Livet. Jeg tilspurgt[e] hinde, af hvad Aarsag, at hun var falden paa den Tanke at myrde mig og icke en af sine Medfanger?

Hertil svarede hun at staae i den Formeening, det var bedre at lide Død for et godt Meniske end som for et ondskabsfuld Meniske og saa fremdeles.

Vores Samtale vil falde for vid[t]løftig at omtale udførlig, [hun] bad om Tilgivelse, og at jeg vil fortie hines store Feil og lastværdige Forhold mod mig, at jeg vilde afbede hines Synd hos Gud; hun vilde bede, at Gud vilde i Naade tilgive hinde sin Synd; hun vilde herefter bedre sit Levnet og lide taalmodelig sin Tid; efter at dette Løfte paa fælles Sider var lovet, lod jeg Arræstforvareren kalde at modtage og ledsage hinde til det Sted, hvor hines Hvilested var bestemt.

Endelig vil jeg og tilkiendegive, inden jeg forlader dette Sted, hvad som til en vis Tid er passeret i dette Guds Huus, ved og under min Prædiken, da en Mængde af Tilhørere var tilstæde for at høre Guds Ord forklaret. I min Tale forekom disse Ord af vor almindelige Psalme; om du end var fordømt til Helvedes Grund og skulde derned i samme Stund o. s. v., hvad skeer: en Mand, som stod iblandt Mængden, giver et Anskrig, griber om sig, holder fast ved de nærstaaende, beder, at de ville rædde ham, at han icke skulde synke, sad paa sine Knæ og raabte forbarmende.

Jeg stan[d]sede i min Prædiken, bad Tilhørerne de vilde ledsage dette Meniske ud af Kirken, at han icke end mere skulde forstyrre Andagten. Det skeede. Da han var bragt med Besverlighed udenfore, faldt Menisket i Roelighed. Nu stod tilbage at fuldende min Tale. Og nu efter at jeg haver overstanden disse og adskillige flere Besverligheder i mit Embede paa dette Sted, har det behaget min Gud og min allernaadigste Konge at forflytte mig herfra til et anseeligere og bedre Embede, men hvo ved, Ja Gud ved det, maaeske besværligere hint en[d] det jeg nu skal forlade? Min Forflyttelse er til Gientofte i Sielland, 2 Mile paa hin Side Hovedstaden. Det kommer mig nu saa faare: Gientofte — Gienvordighed! Disse

Udtryk gientog han adskillige Gange, og hvad skeer, Manden aandede [anede] saa at siige det, som til den Tid var skiult for ham til en vis Tid.

For nu at udføre Hr. Siverods Tale i Henseende til det Meniske, som blev bragt ud af Kirken, sagde han: Da Gud[s]-tjænesten var til ende, jeg gik ud af Kirken, blev jeg var, at [han] sad paa en Steen tet ved Ud- og Indgangen. Jeg gav mig i Tale med ham, dernæst bad jeg ham, at han vilde følge med mig ind i mit Værelse; her fortalte han mig fuldstændig, hvorledes Tilstanden var med ham, det jeg nu i Korthed vil fremsætte. Her er hans egne Ord: Jeg har flittig søgt Deres Prædiken, men desværre icke som en sand Kristen, men som en Gudsbespotter, derfor vilde Gud paa denne Dag aabenbarlig viise sin retfærdige Hævn, mig syntes, at Afgrundens Svælg aabnede sig for mig, hvori jeg skulde styrtes og evig omkomme, men see! Gud! min naadige Gud! lod Straffen icke fuldføre efter Fortjæneste. Jeg er frelst og dyrekiøbt og med Jesu Blod forløst etc.: Bønfal[d]t mig at bede for ham om Tilgivelse hos Gud for Jesu Christi Fortjæneste[s] Skyld, takke Gud, som af Naade paa denne Maade havde opvagt ham i og fra begaae en Synd, som denne han havde begaaet: nemlig at drive Spot med Guds hellige Ord, det er at synde imod den Hellig Aand. Endelig bad han mig om Tilgivelse, og som han sagde: Jeg har ofte spottet Dem, baade i Løndom og aabenbare, derfor beder jeg Dem om Tilgivelse! Jeg sagde: Min Ven! Hvad mig angaar, er og skal være Dem tilgivet. Men for Deres evige Frelse[s] Skyld, bliv bestandig i Bøn til Gud for Christi Fortjæneste[s] Skyld, saa forsikrer jeg ham, at han bliver en af Himmelens Arvinger.

Denne arme og paa denne Maade opvagte Synder lever endnu denne Dag med os, som en sand Christen, han er en Ven af mig, og vilde jeg nævne ham, da var han kiendt af mange her tilstædeværende. Patientia.

Nogle Aar efter at Johannes Siverod var kommen til Gjentofte Bye, den ligger i Nærheden af Kongens Dyr[e]have ved Landeveien til Helsingør, forfalt han til Drik, kom i Proces med sin Degen og levede meget slæt i nogle Aar.

I saadan Tilstand fik jeg ham engang at see i Kiøbenhavn, efter at jeg var bleven boesat her i Faaborg. Han løb paa Gaden med opstøpede og af Gadeskarn besølede Præstekiole. Jeg erindrede mig nu hans Tale; som sagt, saa passerer det ham. Han kunde forudsiige, at der vilde møde ham Gienvordigheder, men det gik ham som et andet syndig Meniske;

han kunde icke afværge et forestaaende Onde. Det er mig siden sagt, at Hr. Siverod kom tilrætte i sin forrige Forfatning, førte et ædruelig og christelig Levnet, en Fristelse var Manden paakommen, og desvære det skeede ham, og det er hendet andre.«

2.

Faaborg-Præster 1770—1810.

Gennem sin Gerning som Kirkeværge havde Hans Kaster meget med Præsterne at gøre, ogsaa uden for Kirken; vel er han i alle Livets Forhold en mild og forstaaende Dommer, men det er ikke smaa Krav, han stiller til Byens Sjælesørgere.

Sognepræsterne i denne Periode var *H. R. Kannevorff* 1762—87, *David R. Fog* 1787—1805 og *Ole Langballe* 1806—13.

Af residerende Kapellaner omtaler Kaster *Hans Krone* 1775—83, *Søren Bording* 1783—86, Kannevorffs Svigersøn *Hans Adolph Agerbeck* 1786—94 og *Ulrik Boesen* 1795 til Embedets Nedlæggelse ved hans Forflyttelse December 1807.

Desuden havde Fog, der skrantede i mange Aar før sin Død, forskellige personelle Kapellaner: *Dahlstrøm* 1795 og *Nannestad* 1798.

Kaster mener, at Præsterne ikke tilstrækkeligt tager de Medlemmer af Menigheden, der lever »et forargeligt Liv i Vankundighed«, i Skole. »Det er at beklage, at Geistligheden kun siælden paatager sig denne Uleilighed, og at disse gode Herrer gjøre Forskiel imellem Fattige og Rige, endog i Saligheds Sag, derom er jeg et Sandheds Vidne.« Om en afdød Sognepræst — (formentlig Fog) —, hvis Navn han ikke vil nævne »for icke at udsprede Omtale og Forargelse«, fortæller han følgende, lidet tiltalende Træk: »Jeg var tilstæde ved hans Hjemkomst fra Annexognet. Hans Kone siiger til ham: »Her har været Bud

fra den Mand« (en fattig Mand, som endnu levede, da Kaster nedskrev det her citerede). Præsten blev ganske fortrydelig og gav et ubehageligt Svar fra sig om dette gemene Pak. Da jeg havde forrettet mit Ærinde, hvad jeg havde at tale med Præsten, bød jeg Farvel. Jeg tvivler icke paa, at Manden jo besindede sig ved at gaae hen til den syge, som var begiærende Sakramentet, og som noget besynderligt er dette: Nogen Tid derefter var jeg atter ved samme Præst for at tale [med] ham; han var just ved at tage andre Klæder paa; da hans Kone blev dette var, siiger hun: Hvor vil du hen, som jeg seer, at du klæder dig om? Han svarede: Jeg vil gaae hen og besøge Madam B.; jeg hører, at hun skal være syg. Jeg vidste, hindes egentlige Sygdom bestod deri, at hun for nogen Tid siden havde faaet et Barn, hvoraf hun ej endnu var ræt vel. Det er ej at undre, at den Formuende behøver længere Tid og mere Opvartning i Barselaffarie end som den Fattige, omendskiønt de begge ere lige lykkelige i Henseende til Omstændighederne ved Barnefødselen. Det var om Præstens Forhold, jeg har at tale, om Villiens Forskiæl af ham for den Fattige og den Rige. Jeg erindrede mig, hvad som var passeret og passerer og som noget besynderligt, at jeg skulde være nærværende at anhøre begge Dele. Jeg erindrede mig St. Peders Ord, det Vidnesbyrd, han aflagde: Nu bekiender jeg i Sandhed, at Gud anseer icke Personer, i hvilken Stand de end beklæder; o Menneske, betænk Enden.

Man ved, Erfarenhed har overtudet os om, hvor meget en kiærlig Omgang kan virke hos Mennesket, naar den ene mod den anden har Tillid og Agtelse i Særdeleshed, naar det skeer af rætskafne Sielesørgere.«

Hver Gang en ny Kapellan tiltraadte, og de vekslede ofte, som det ses af ovenstaaende Liste, var det Skik og Brug, at han fik en særlig Offersøndag, som det hed til en Præstekjole.

Kaster elskede at skrive Lejlighedsdigte, der var velmente, men ikke altid lige vellykkede, og plejede at ledsage sine Ofre ved Alteret med et lille Digt.

Ved *Hans Krones* Tiltræden digtede han:

Hvorfore skulde jeg mig meer end andre skone,
 Ved ej at ofre Dem som Capellan, Hr. Krone?
 Jeg kiente Dem førhen, jeg kiendes og af Dem;
 At elskes af en Ven er godt og angenem.
 Min Gave lægges ned, lad være den er liden,
 De nøysom er, jeg veed, det viser sig med Tiden.
 Gid Gaven ickun var at ligne med den Skiærv,
 Gud sagde: den var god som Millioner Kiærv.
 Da Gaven kronet var, en Krone og her gives;
 Gud krone, som har sagt: Med Livsens Kronen hisset.

Da Krone nogle Aar efter blev Sognepræst i Herringe, blev *Søren Bording* fra Kolding Hospital kaldet til hans Efterfølger. »Som denne Mand var en særdeles god Lærer (dog hypokondisk), blev han for først meget elsket af Menigheden. Man vedste tillige, at han var uformuende. I Anledning deraf lod Byfogeden, Hr. Doctor juris *Trojel*, som var en overtalende Mand, samtlige Byens Borgere anmode, de vilde lade deres Koner tillige ofre først paa Alteret og derefter Mændene, hvilket imod Sædvane og skeede«.

Begivenheden inspirerede Kaster til et af hans bedste Lejlighedsvers inden i Offerseddelen:

Som det nu her en gammel Skik har været,
 at Stede[t]s Capellan af Menigheden har begiæret
 en Offerdag til Hielp, naar de for først tiltræder
 det første Aar for Kalde[t]s Ringheds Skyld det heeder,
 Saa meget mere skeer, min elskede Hr. Bording,
 som Borgerskabet har bifaldet den Anordning:
 at Mand og Kone med til Alteret gaee hen
 og yde Dem en Løn som velfortient, Hr. Ven.
 Her seer De tydelig, Dem Menigheden ynder,
 med Glæde kan De da som den nu først begynder,
 til Talerstolen gaee og træde op med Glæde,
 forrette Deres Kald, see Mængden er tilstæde;

med Lyst anhøre alt, hvad De fremsætte kand
 af Aandens Fyrighed, som Lærer og Guds Mand.
 Bliv ved saasom begyndt, fuldend De Deres Dage,
 Gud ved, hvor mange De kand have her tilbage.
 Det Pund, Dem er betroet er stort og ejegod,
 Tifold paa Høstens Dag nedlæg for Herrens Fod,
 Saa Kand De Negene vel her tilsammen binde.
 Lad Klinten kastes bort, kun Siælene at vinde:
 Da Guds Ords Lærere en Løn De vinde kand
 hos Gud Alfaderen i det forjætte Land.

Hr. Bording bekom den Dag, det, han offentlig bekientgjorde i sin Taksigelse, noget mere end 100 Rdl., og tog han i sin Takke-Prædiken dette løyerlige Indfald i Munden:

Han haabede, Menigheden skulde blive fornøyet med ham, saa de ingen Aarsag skulde have at siige: de tabte en Krone — [bemærk Ordspillet med Forgængerens Navn] — og fik en Toemark igien. Hr. Bordings Tale var fattelig for enhver, som tænker sig noget til, af det, han dermed vilde siige. Saa sagde han og engang i sin Prædiken: Det er en sand Glæde at see en Mængde Tilhørere i Kirken, men det er og en sand Fortrydelse at see Menigheden forlade Guds Huus, saa hastig man træder ned fra Prædikestolen igien. »Nu klør Ørnen paa Eder igien«, klappede paa Prædikestolen med Haanden ved det, han sagde: »Nu skal I strags faae det at vide: Kiøbmanden ved sin Hjemkomst, griber til sin urætfærdige Vægtskaal, som henger paa Veggen, Skomageren til sin Læst, og Skrædderen til sin Syenaal«. Dette var noget penibelt at anhøre i Kirken for Samlingen. Han var deels løyerlig og historisk, dog i alt dette en god og gudfrygtig Mand, deels tungsindig. Sin Kone sagde engang til mig, da vi kom i Tale om hans Prædikemaade: at han ofte selv fortrød et og andet Udtryk i sine Prædikener, men han havde den Ævne i sig, at han icke kunde indeholde dermed, endskiønt hun ofte paamindede ham derom, deels bifaldt han hinde, og deels vilde han icke høre Irættesættelse derfor, hvilket jeg og bemærkede ved Samtaler med ham

desangaaende. Hr. Bording døde her i 3die Aar som Cappellan, og som man sagde af Vind-Brok, og sin efterlatte Encke i andet Aar efter ham«.

Om Eftermanden *Agerbeck* oplyser Kaster ikke noget af Interesse; da denne i Efteraaret 1794 blev kaldet til Sognepræst for Skydebjerg og Orte, indtraadte der flere Maaneders Vakance; »i denne var optaget den Uskik, at der ingen Messe blev læst, uden en Gang af Provst *Bachmand* efter Aftensang, hvilket lod i mine Tanker meget forsømmeligt og ligegyldigt, om icke forargeligt.«

Da den nye Kapellan *Ulrik Boesen* først tiltraadte i Februar 1795, fik han dobbelt Offer, baade det Juleoffer, han havde tilgode, og det omtalte Tiltrædelsesoffer »som det hedder i Almindelighed til en Præstekjole«, »følgelig offrede jeg for eengang til begge Deele. Om alle gjorde saa?, ved jeg icke.« Kaster besteg atter sin Pegasus, men Resultatet var ikke vellykket:

Vær velkommen, hædret Ven, som Cappellan Hr. Boesen!
 Mit Ønske er, De af enhver blev yndede som Rosen,
 naar den i (Haugen) Marken bryder ud og yndig parfumeres:
 At elskes, yndes af enhver ved mig De gratuleres! o. s. v.

Boesen synes i øvrigt at have været den virksomste og interessanteste Præsteskikkelse i Faaborg i denne Periode. »Han var en god Lærere og en nidkier Mand for Lærdommen og Guds Ære, men derhos noget ufordragelig, formedels han var en ivrig Herrnhutter og Christiansfelter og holte Forsamlinger for sine Yndlinger, de fleste var Quinder, et Partie velbekiente Hyklere og skienhellige Folk, som smigrede for ham; disse var høyt anskrevne og elskede af ham fremfor de øvrige i Menigheden, hvilket aarsagede Koldblodighed hos dem, som vare uden for hiint Selskab¹.

At Boesen kun havde liden Credit for det almindelige,

¹) Se J. Lundbye anførte Værk S. 170—73.

dette lod han tydelig nok tilkiendegive i sin Afskedsprædiken, som blev holdt 2. Søndag efter Helligtrekonger 1808«. Den synes ikke at have været helt almindelig: »Han motte sige, at han icke har kunnet lære at kiende denne Menighed, han forstod sig slæt intet herpaa. Dette var noget skurrende at udlade sig med paa et saa offentlig Stæd paa en Dag, da en stor Forsamling var tilstæde, som ellers til alle Tider i Kirken, naar han prædikede. Denne Tale var anstødelig, man begreb gierne, hvad han dermed vilde sige. Man søgte gierne hans Prædikener, hans Taler var skønne og lærerig[e], nu og da lidet anstødelige, men man antog det for Nidkierhed i Lærdommen, hvori han ivrede. Han havde en christelig Omsorg for Ungdommen. Hver Onsdag Aften holte han Catisation [Katekisation], overhørte Ungdommen i Kirken. Han oprettede et Institut i Klostergaden, som var vel indrettet, havde mange Elever, dels fra Jylland, Holsten og Kiøbenhavn saavel som fra forskiellige Steder her i Landet, hvilket ophørte ved sin Bortgang her fra Byen. — Han holte tillige Søndags-Skole, her var paa de Tider ingen ordentlig Skole. Han antog sig til visse Dage i Ugen de smaae Børn — dette savnedes ved hans Forflyttelse herfra. Unægteligt er det, han var baade en flittig og nidkier Mand i sin Lærdom, men derhos ingen omgiængelig Mand i Aldmindelighed, hvilket gjorde, at han icke var elsket uden for de geistlige Embedes Forretninger. Han var saa meget mere hengiven til dem, som søgte hans hemmelige Forsamling, disse havde høye Indbildninger om dem selv og kastede en Slags Foragt, værdigede dem, som var uden for Sælskabet, næppe deres Omgang, det var kiendelig nok paa disse Hykleres Forhold i den daglige Omgang, deri var Boesen mere varsom i at anstille sig; han lastede ofte i sine Prædikener Hyklernes og de skienhelliges Guds-Frygt, man antog det som en Irættesættelse til Menigheden i Aldmindelighed, men derhos i Særdeleshed til den liden Haab, som var hengiven til hans particulaire

Forsamling; maaskee disse i hans Tanker dømte for vel om dem selv, kiendelig viste det sig, at det forholdt sig saa i Sandhed fra deres Side. Dette var et Anstød for det almindelige, det gav Forargelse. Dette indsaa Boesen fuldtvel, men han var deri mere varsom, hvilket concerverede ham fra Had og ilde Omtale, og han tabte ey Menighedens Ynde[st] eller Afkortning i sin Indkomme af den eller de, som skionner paa, hvad en Lærer er værd, som lærer Guds Veie rettelig. . . .

Jeg elskede og ærede ham i Henseende for hans Nidkierhed for Lærdommen og de sinderige Prædikener og særdeles skionne Confirmatione; deri havde han en særdeles Gave at udføre. Menigheden glædedes ved at anhøre ham ved denne hellige Forrætning, der var helliget og er et Minde om ham efter sin Bortgang her fra Menigheden.«

Kaster kan dog ikke lade være med at komme tilbage til Boesens Udtalelse om, at han efter 13 Aars Gerning »slæt og aldeles icke forstod sig paa Menigheden, det er lastværdigt, absurd, modbydende og afskyeligt sagt. Ja, det er forargeligt, og om man motte udlade sig efter Fortiæneste om saadan Lærers Forhold om sin Menighed, er det nærved utilgiveligt. Det beskiæmmer baade Manden og Standen, det aarsager Had og Ukierlighed, et ringe Omdømme paa fælles Sider, men i Særdeleshed for en Præst, som afgaar fra sin hafte Menighed med en saa spisfindig Afsked, men dette kan beroelige, naar man ved med sig selv, at man har elsket og æret ham for Lærdommen[s] Skyl[d] og icke paa nogen underfundig Maade har fornærmet ham enten i Ord eller Gierninger, beholder man dog en ubesmittet Samvittighed, allerhelst naar man med en sikker Overbevisning ved, at Manden selv var icke feilfri — nu, det er menneskelig, vi fattes alle den Ros, vi skal have i Gud.

Det har været at ønske, at Manden har været saa vel antagen af sin Overbefalende, som han var yndet af Faaborg Menighed, da vil det aldrig gaee ham ilde!«